

УДК 351.85

Зарубіжний досвід державного управління у сфері культури

FOREIGN EXPERIENCE OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF CULTURE

ЯШИНА Олена – аспірантка кафедри публічного управління та права, Комуніальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49006, Україна

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4972-749X>

ВИСОЦЬКА Ольга – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, Комуніальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49006, Україна

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1265-7582>

YASHYNA Olena – PhD student of Department of Public Administration and Law, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of Dnipropetrovsk Regional Council, 70, Volodymyr Antonovych St., Dnipro, 49006, Ukraine

VYSOTSKA Olha – D.Sc. (Philosophy), Professor, Head of the Philosophy Department, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of the Dnipropetrovsk Regional Council, 70, Volodymyr Antonovych Str., Dnipro, 49006, Ukraine

DOI

Анотація. У статті розглянуто зарубіжні підходи до державного управління у сфері культури, включаючи структури, механізми та політики, які допомагають забезпечити культурний розвиток та зміцнення національної ідентичності. Дослідження присвячене системам державного управління в галузі культури у країнах Європейського Союзу: Німеччині, Італії, Франції та Іспанії. З'ясовано, що всі країни спрямовують свої зусилля на захист і просування культурної спадщини, підтримку культурних проєктів і програм, розвиток туристичної інфраструктури, пов'язаної з культурною спадщиною, а також на збереження і просування різноманіття культурних традицій і національних ідентичностей. Однак кожна країна має свої особливості та специфічні завдання, пов'язані, наприклад, із підтримкою сучасного мистецтва та культури, збереженням культурних традицій і мов меншин або розвитком туристичної інфраструктури. Такий компаративний підхід дозволяє врахувати різні культурні, історичні та політичні контексти, в яких реалізується державне управління культурою. Крім того, дослідження спрямоване на вивчення міжнародного співробітництва у сфері культури як одного з ключових чинників розвитку культурного простору та розширення міжкультурного діалогу. У статті наголошується, що саме культура є фундаментальним аспектом людського суспільства, який відображає духовність нації та її історичні корені. Доводиться, що важливість державного управління у сфері культури полягає у формуванні стратегій розвитку культурної сфери, збереженні культурної спадщини та забезпеченні доступу до культурних благ. У цьому контексті зарубіжний досвід державного управління культурою може бути важливим джерелом інформації та натхнення для реформ у цій сфері на національному рівні. Вивчення досвіду країн, які активно співпрацюють у міжнародному культурному обміні, допоможе виявити принципи та практики, що можуть сприяти розвитку культурних зв'язків України з іншими країнами та міжнародними організаціями. Загалом, системи державного управління культурою в розглянутих країнах мають безліч подібностей і відмінностей, проте вони всі спрямовані на захист і просування культурної спадщини та різноманіття культурних традицій, що є важливим завданням у сучасному світі.

Ключові слова: державне управління, культура, зарубіжний досвід, культурна політика, національна ідентичність.

Summary. The article examines foreign approaches to public administration in the field of culture, including structures, mechanisms and policies that help ensure cultural development and strengthening of national identity. The study focuses on the systems of public administration in the field of culture in the European Union: Germany, Italy, France, and Spain. It has been found that all countries focus their efforts on protecting and promoting cultural heritage, supporting cultural projects and programs, developing cultural heritage-related tourism infrastructure, and preserving and promoting the diversity of cultural traditions and national identities. However, each country has its own peculiarities and specific tasks, such as supporting contemporary art and culture, preserving cultural traditions and minority languages, or developing tourism infrastructure. This comparative approach allows us to take into account the different cultural, historical, and political contexts in which public administration of culture is implemented. In addition, the study aims to examine international cooperation in the field of culture as one of the key factors in the development of cultural space and the expansion of intercultural dialogue. The article emphasizes that culture is a fundamental aspect of human society which

reflects the spirituality of a nation and its historical roots. It is proved that the importance of public administration in the field of culture lies in the formation of strategies for the development of the cultural sphere, preservation of cultural heritage and ensuring access to cultural goods. In this context, foreign experience in public administration of culture can be an important source of information and inspiration for reforms in this area at the national level. Studying the experience of countries that actively cooperate in international cultural exchange will help to identify principles and practices that can contribute to the development of Ukraine's cultural ties with other countries and international organizations. In general, the systems of public administration of culture in the countries under consideration have many similarities and differences, but they are all aimed at protecting and promoting cultural heritage and the diversity of cultural traditions, which is an important task in the modern world.

Key words: *public administration, culture, foreign experience, cultural policy, national identity.*

Вступ. Культура є фундаментальною складовою суспільства, відображаючи його історію, традиції та цінності. Державне управління культурою є одним з ключових інструментів забезпечення культурного розвитку та підтримки культурної ідентичності країни. У світлі глобалізації та зростання міжнародної взаємодії з'являється потреба в аналізі зарубіжного досвіду державного управління у сфері культури, що є особливо актуальним у контексті пошуку нових підходів до розвитку культури в Україні, враховуючи її інтеграцію у світовий культурний простір. Дослідження зарубіжного досвіду державного управління у сфері культури полягає в аналізі політик, структур та механізмів, які допомагають сприяти культурному розвитку та зміцненню національної ідентичності. Трансформаційні перетворення системи державного управління в галузі культури можуть охоплювати широкий спектр заходів, спрямованих на підвищення ефективності роботи державних органів та установ у сфері культури, а також на поліпшення доступності та якості культурних продуктів і послуг для населення.

Аналіз останніх досліджень. Питання державного управління культурою в європейських країнах та Україні висвітлені у дослідженнях Д. Віктор-Мах [10], Д. Кальдонацці [9], О. Батіщева [1], А. Грушина [2], С. Зідорук [3], С. Кучин [5], С. Манько [6], М. Місевич, Т. Дідковська [7], С. Овчаренко [8] тощо. В їхніх працях розкрито різні аспекти державного управління у сфері культури включно зі стратегічним підходом, тенденціями та перспективами розвитку, роллю культури у формуванні національної ідентичності та міжкультурного діалогу.

Враховуючи різноманітність культурних традицій та національних особливостей, стає актуальним вивчення зарубіжного досвіду державного управління культурою.

Мета статті. Дослідити зарубіжний досвід державного управління у сфері культури з метою виявлення ефективних підходів, методів та стратегій, які можуть бути адаптовані для української системи управління культурою.

Виклад основного матеріалу. Культура є важливим аспектом суспільства, який впливає на соціальне, економічне та політичне життя кожної країни. Відповідно до цього, державне управління культурою має велике значення для забезпечення розвитку та збереження культурних традицій та цінностей. Зарубіжний досвід в сфері державного управління культурою може надати корисні вказівки для вдосконалення національної культурної політики.

У цьому дослідженні ми розглядаємо досвід державного управління в галузі культури країн Європи, зокрема Німеччини, Італії, Франції, та Іспанії з метою виявлення ключових принципів та практик, які можуть бути успішно адаптовані для української системи управління культурою. Такий порівняльний підхід дає змогу врахувати різні культурні, історичні та політичні контексти, в яких здійснюється управління культурою, а також можливі труднощі та перешкоди, пов'язані з адаптацією зарубіжного досвіду, визначити відмінності та схожості у підходах до розвитку та збереження культурної спадщини. Кожна з цих країн має унікальні культурні особливості, й їхні системи управління культурою відображають цю різноманітність. Однак у всіх країнах державне управління культурою спрямоване на розвиток, збереження та просування культурних цінностей і традицій.

Державне управління культурою у Франції перебуває під контролем Міністерства культури, яке займається розробкою та реалізацією державної культурної політики, захистом і просуванням культурної спадщини Франції, а також підтримкою культурних проєктів і програм. У моделі, прийнятій у Франції, «вітається стирання відмінностей між громадянами однієї держави, підкреслення пріоритету громадянської приналежності над етнічною» [3, с. 39]. Франція активно інвестує в розвиток і підтримку своїх музеїв, театрів, кіноіндустрії та інших культурних установ, які є головними туристичними магнітами країни [7, с. 61]. У Франції існує безліч державних і приватних організацій, які займаються культурною діяльністю та управлінням культурною сферою та з міжнародними організаціями, такими як Конвенція Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження [4], для збереження історичних пам'яток, об'єктів культурної спадщини. Д. Віктор-Мах у статті «Яка роль культури в епоху сталого розвитку? Адвокація ЮНЕСКО на переговорах щодо Порядку денного до 2030 року» простежує тенденції значимості ролі культури у розвитку людства, представляє «аргументи на користь посилення ролі культури в різних сферах, починаючи від економічного розвитку», акцентує увагу на обговоренні наступних «підходів ЮНЕСКО: культура як унікальний вимір сталого розвитку та культура як рушійна сила та фактор сталого розвитку» [10, с. 7-8].

Німеччина є однією з провідних країн Європи в галузі культури. Однією з ключових організацій є Федеральний уряд культури та ЗМІ (англ. Bundesregierung

für Kultur und Medien), яке займається розробкою та реалізацією державної культурної політики, підтримкою культурних проєктів і програм, а також співпрацею з міжнародними партнерами в галузі культури. Німеччина активно підтримує культурне розмаїття та інтеграцію, розвиває музеї, театри, кіно та інші культурні інституції.

В Італії державне управління культурою перебуває під контролем Міністерства культурної спадщини, культурної діяльності та туризму (англ. Ministry of Cultural Heritage, Cultural Activity and Tourism), яке займається розробкою і реалізацією державної культурної політики, захистом і просуванням культурної спадщини Італії, а також підтримкою культурних проєктів і програм. Італія славиться своєю багатою культурною спадщиною та приділяє особливу увагу її збереженню, включно з історичними пам'ятками, ландшафтом, архітектурою та творами мистецтва, які є головними привабливими об'єктами для туристів з усього світу – «Італія повинна використовувати свої сильні сторони, щоб краще протистояти майбутнім викликам, також з економічної точки зору» [9, с. 8].

Іспанія також славиться своєю багатою культурною спадщиною, а також різноманітною культурною діяльністю. В Іспанії існує безліч організацій, які займаються культурною діяльністю та управлінням культурною сферою. Однією з ключових організацій є Міністерство культури і спорту (англ. Ministry of Culture and Sport), яке займається розробкою і реалізацією державної культурної політики, захистом і просуванням культурної спадщини Іспанії, а також підтримкою культурних проєктів і програм. В Іспанії також є дві культурні організації: Іспанське агентство міжнародного співробітництва з метою розвитку (англ. The Spanish Agency for International Development Cooperation, AECID) один із напрямів діяльності якого охоплює міжнародне співробітництво в галузі культури та науки, а також реалізацію Цілей сталого розвитку; та Інститут Сервантеса (англ. Creative Cultural Europe), який покликаний сприяти вивченню та використанню іспанської мови, а також популяризації іспаномовної культури за кордоном. Також існує розвинений приватний сектор та безліч регіональних і муніципальних організацій, які займаються культурною діяльністю та підтримкою місцевої культури.

Визначимо основні подібності та відмінності між країнами. Серед подібностей відзначимо наступне. По-перше, у розглянутих країнах державне управління культурою здійснюється через спеціалізовані міністерства або агентства, відповідальні за розвиток, збереження та просування культурних цінностей і традицій. По-друге, всі країни активно інвестують у розвиток і підтримку своїх культурних установ, включно з музеями, театрами, кіноіндустрією, культурними святами тощо [11]. По-третє, кожна країна приділяє велике значення міжнародному культурному обміну та співробітництву, прагнучи просувати свої культурні цінності на міжнародній арені та збагачуватися за рахунок взаємодії з іншими культурами.

Основні відмінності між країнами. У різних країнах різняться ступінь державної участі та роль приватного

сектору в культурній сфері, а також структура й організація управління культурою на національному та регіональному рівнях. Кожна країна має свої пріоритети й акценти в культурній політиці, що визначаються національними особливостями, історичним контекстом і сучасними викликами.

Незважаючи на відмінності у підходах і структурі управління, всі країни демонструють загальну тенденцію до збереження, розвитку та просування своїх культурних цінностей і спадщини на національному та міжнародному рівнях. Це свідчить про важливість культурного діалогу і взаєморозуміння в сучасному світі, де прагнення до обміну культурними цінностями та досвідом відіграє ключову роль у розвитку міжнародного співробітництва між державними установами, що відповідають за культурну політику та управління, з метою обміну кращими практиками у сфері управління культурою, підтримки мистецтва та креативних індустрій, збереження культурної спадщини та просування культурної освіти.

Важливим чинником успішного співробітництва є готовність країн відкриватися одна для одної, вивчати й поважати культурні традиції та цінності, а також спільно розробляти й реалізовувати проєкти, які сприятимуть збагаченню культурної спадщини та зміцненню дружніх зв'язків між народами.

Європейська культурна політика характеризується різноманітними підходами до підтримки культурного розвитку і співпраці між країнами-членами Європейського союзу (ЄС). Стратегія ЄС у сфері культури передбачає сприяння культурному різноманіттю, збереженню культурної спадщини, підтримку міжкультурного діалогу та розвитку культурних і творчих індустрій. Основними інструментами реалізації культурної політики на рівні ЄС є програми, як Творча культурна Європа (англ. Creative Cultural Europe), «Програма «Європейська культурна спадщина» (англ. European Heritage Programme) тощо [13].

Міжнародне культурне співробітництво може сприяти не лише розвитку культурних зв'язків, а й зміцненню політичного та економічного співробітництва між країнами. Обмін культурними цінностями та досвідом може також стати потужним інструментом для подолання стереотипів, розв'язання конфліктів і розбудови миру на засадах порозуміння та поваги до культурного різноманіття.

Насамкінець, державне управління обміном культурними цінностями в розглянутих країнах являє собою розмаїття підходів, методів та інструментів, що можуть бути використані для обміну досвідом і поліпшення культурної політики на національному та міжнародному рівнях [12]. Спільна робота в цій сфері може стати основою для довгострокового і плідного міжнародного співробітництва, спрямованого на збереження, розвиток і просування культурних цінностей і спадщини народів світу.

Аналіз досвіду державного управління у сфері культури інших країн дає змогу оцінити досягнуті результати та коригувати подальші стратегії розвитку культури в Україні.

Висновки. Вивчення зарубіжного досвіду державного управління у сфері культури є важливим кроком на шляху до розвитку культурного сектора в Україні. Адаптація найкращих практик, методів та стратегій інших країн, урахування специфіки українського контексту, може сприяти зміцненню національної ідентичності, підвищенню рівня життя населення та інтеграції України у світову культурну спільноту. Різні країни мають свої особливості у формуванні культурної політики, фінансуванні культурних проєктів та міжнародному

співробітництві, залежно від історичних, політичних та соціальних умов. У подальших дослідженнях ми зосередимося на аналізі особливостей державного управління культурою в різних країнах, оцінці їхнього досвіду щодо фінансування культурних проєктів, а також розглянемо можливості міжнародного співробітництва та місцевих ініціатив. Окремо будуть розглянуті питання адаптації зарубіжного досвіду в українських умовах, враховуючи специфіку національної культури, соціально-економічний контекст та політичні реалії.

Список використаних джерел

1. Батіщева О. С. Державне управління розвитком національної культури в умовах глобалізації: дис... канд. наук з держ. управління: 25.00.01 / Національна академія держ. управління при Президенті України. Львів, 2007. 237 с.
2. Грушина А. І. Особливості організації системи менеджменту сфери культури та мистецтв. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Менеджмент соціокультурної діяльності*. 2018. № 1. С. 53-63.
3. Здіорук С. І. Культурна політика України: національна модель у європейському контексті: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2012. 64 с.
4. Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження від 20.10.2005. URL: <https://uccs.org.ua/konventsiiia-pro-okhoronu-ta-zaokhochennia-rozmaittia-form-kulturnoho-samovyrazhennia-2/> (дата звернення: 22.03.2023).
5. Кучин С. П. Особливості державної політики в сфері культури та освіти (соціально-економічний аспект). *Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси*. 2013. № 2. С. 40-48. URL: [http://zt.knute.edu.ua/files/2013/2\(67\)/uazt_2013_2_8.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2013/2(67)/uazt_2013_2_8.pdf) (дата звернення: 22.03.2023).
6. Манько С. Б. Основні напрямки розвитку державного регулювання у сфері культури в Україні. *Вісник національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. 2017. Вип. 2. С. 148-156. URL: [https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol7\(17\)/21.pdf](https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol7(17)/21.pdf) (дата звернення: 22.03.2023).
7. Місевич М. А., Дідковська Т. В. Європейський досвід управління в сфері культури. *Журнал «Агросвіт»*. 2020. № 5. С. 56-63. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/5_2020.pdf (дата звернення: 22.03.2023).
8. Овчаренко С. В. Гуманітарна та культурна політика: навч. посіб. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2013. 152 с. URL: <http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/ovcharenko.pdf> (дата звернення: 23.03.2023).
9. Caldonazzi G., Corso Di Laurea Magistrale Interfacoltà. *In Economia E Gestione Delle Arti E Delle Attività Culturali*. Tesi Di Laurea. Cultura e Economia: uno sviluppo possibile. URL: <http://dspace.unive.it/bitstream/handle/10579/1608/829636-1154586.pdf> (дата звернення: 02.06.2023).
10. Dobrosława Wiktor-Mach. What role for culture in the age of sustainable development? UNESCO's Advocacy in the 2030 Agenda negotiations. *International Journal of Culture Policy*. October. 2018. P. 312–327.
11. OECD Culture and Local Development: Maximising the Impact. 2018. Paris: OECD Publishing. URL: <https://www.oecd.org/cfe/leed/venice-2018-conference-culture/documents/OECD-ICOM-GUIDE-MUSEUMS-AND-CITIES.pdf> (дата звернення: 16.03.2023).
12. UNESCO Global Citizenship Education: Topics and learning objectives. 2015. URL: <https://en.unesco.org/news/global-citizenship-education-topics-and-learning-objectives> (дата звернення: 15.03.2023).
13. Cultural Diplomacy in Europe: Between the Domestic and the International. Caterina Carta and Richard Higgott (eds.). London, Cham: Palgrave Macmillan, 2020. 292 p.

References

1. Batishcheva O.S. (2007). Derzhavne upravlinnia rozvytkom natsionalnoi kultury v umovakh hlobalizatsii [Public administration of the development of national culture in the context of globalization]: dys... kand. nauk z derzh. upravlinnia: 25.00.01 / Natsionalna akademiia derzh. upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. Lviv. [in Ukrainian].
2. Grushina A. I. (2018). Osoblyvosti orhanizatsii systemy menedzhmentu sfery kultury ta mystetstv [Features of the organization of the management system of the sphere of culture and arts]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Serii: Menedzhment sotsiokulturnoi diialnosti*. № 1. 53-63. [in Ukrainian].
3. Zdioryuk S. I. (2012). Kulturna polityka Ukrainy: natsionalna model u yevropeiskomu konteksti [Cultural policy of Ukraine: national model in the European context]: analit. dop. Kyiv: NISD. [in Ukrainian].
4. Konventsiiia pro okhoronu ta zaokhochennia rozmaittia form kulturnoho samovyrazhennia [Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions] vid 20.10.2005. URL: <https://uccs.org.ua/konventsiiia-pro-okhoronu-ta-zaokhochennia-rozmaittia-form-kulturnoho-samovyrazhennia-2/> (accessed: 22.03.2023), [in Ukrainian].
5. Kuchin S. P. (2013). Osoblyvostiderzhavnoi polityky v sferi kultury ta osvity (sotsialno-ekonomichnyi aspekt) [Special features of the state policy in the field of culture and education (socio-economic aspect)]. *Zovnishnia torhivlia: pravo, ekonomika, finansy*. № 2, 40-48. URL: [http://zt.knute.edu.ua/files/2013/2\(67\)/uazt_2013_2_8.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2013/2(67)/uazt_2013_2_8.pdf) (accessed: 22.03.2023), [in Ukrainian].
6. Manko S. B. (2017). Osnovni napriamky rozvytku derzhavnoho rehuliuвання u sferi kultury v Ukraini. [The main directions of development of state regulation in the field of culture in Ukraine]. *Visnyk natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Serii: Derzhavne upravlinnia*. № 2, 148-156. URL: [https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol7\(17\)/21.pdf](https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol7(17)/21.pdf) (accessed: 22.03.2023). [in Ukrainian].

7. Misevych M. A., Didkovska T. V. (2020). Yevropeyskyi dosvid upravlinnia v sferi kultury. [European experience of management in the field of culture]. *Zhurnal «Ahrosvit»*. № 5, 56-63. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/5_2020.pdf (accessed: 22.03.2023), [in Ukrainian].
8. Ovcharenko S. V. (2013). Humanitarna ta kulturna polityka. [Humanitarian and cultural policy]: navch. posib. Odesa: ORIDU NADU. URL: <http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/ovcharenko.pdf> (accessed: 23.03.2023), [in Ukrainian].
9. Caldonazzi G., Corso Di Laurea Magistrale Interfacoltà *In Economia E Gestione Delle Arti E Delle Attività Culturali*. Tesi Di Laurea. Cultura e Economica: uno sviluppo possibile. URL: <http://dspace.unive.it/bitstream/handle/10579/1608/829636-1154586.pdf> (accessed: 02.06.2023), [in Italian].
10. Dobroslawa Wiktor-Mach. (2018). What role for culture in the age of sustainable development? UNESCO's Advocacy in the 2030 Agenda negotiations. *International Journal of Culture Policy*. October. P. 312–327, [in English].
11. OECD Culture and Local Development: Maximising the Impact. (2018). Paris: OECD Publishing. URL: <https://www.oecd.org/cfe/leed/venice-2018-conference-culture/documents/OECD-ICOM-GUIDE-MUSEUMS-AND-CITIES.pdf> (accessed: 16.03.2023), [in English].
12. UNESCO Global Citizenship Education: Topics and learning objectives. (2015). URL: <https://en.unesco.org/news/global-citizenship-education-topics-and-learning-objectives> (accessed: 15.03.2023), [in English].
13. Cultural Diplomacy in Europe: Between the Domestic and the International. (2020). Caterina Carta and Richard Higgott (eds.). London, Cham: Palgrave Macmillan, [in English].